

Politike Asocijacije/Zajednice

Proklamovani izvorni cilj briselskog dijaloga je bio rešavanje glavnih problema srpske zajednice na Kosovu. Formiranje Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština smatra se adekvatnim mehanizmom koji će srpskoj zajednici ponuditi dovoljnu samoupravu u vezi sa mnogim relevantnim pitanjima u područjima sa većinski srpskim stanovništvom: kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, urbanizam i ekonomski razvoj. Međutim, pet godina nakon sporazuma, ovaj mehanizam još uvek nije uspostavljen. Takođe nije jasno kakva bi bila uloga takvog mehanizma.

Savet za inkluzivno upravljanje (CIG) je 20. juna 2018. organizovao okrugli sto o koracima potrebnim za formiranje Asocijacije/Zajednice. Među učesnicima su bili predstavnici političkih partija, gradonačelnici i članovi civilnog društva. Ovaj okrugli sto je bio deo većeg projekta o odnosima između Kosova i Srbije i međuetničkih odnosa na Kosovu koji se sprovodi uz podršku i u saradnji sa Saveznim ministarstvom spoljnih poslova.

Diskurs oko Asocijacije/Zajednice bio je politizovan i mistifikovan još pre nego što su i počele diskusije o statutu. Pre dve godine neke od političkih partija vodile su kampanju sakupljanja potpisa protiv formiranja Asocijacije/Zajednice. Mnogi kažu da proces sakupljanja oko 200.000 potpisa nije bio zasnovan na informisanosti i suštinskim informacijama. Neobjavljeni slogan kampanje bio je „glasajte protiv Republike Srpske“ na Kosovu, entiteta u Bosni i Hercegovini čija je teritorija dvostruko veća od ukupne teritorije Kosova, sa vlastitom policijom, sudovima i upravnim institucijama. Mnogi kažu da paralele između Asocijacije/Zajednice i Republike Srpske jednostavno nisu na mestu. Kampanju su karakterisali i nacionalistička retorika i agresivni javni diskurs, koji su pratile demonstracije.

Početni politički cilj Asocijacije/Zajednice je bio integracija svih preostalih srpskih institucija na Kosovu, uključujući tu zdravstvo, obrazovanje, socijalne usluge (penzije iz Srbije, socijalna pomoć, plate) i javne usluge (snabdevanje vodom, prikupljanje smeća). Iako su prema kosovskom zakonu ovo opštinske odgovornosti, pregovarači Beograda i Prištine u Briselu pokazali određenu vrstu fleksibilnosti. Predstavnici kosovske vlade tada su tvrdili da formiranje Asocijacije/Zajednice daje garancije da će Srbija biti van Kosova, dok kosovski Srbi dobijaju određeni nivo samouprave na lokalnom nivou, dok bi se opcija podele konačno našla van stola.

Slede neke od glavnih tačaka oko kojih su vođene diskusije na okruglom stolu CIG-a:

- **Spor između Prištine i Beograda:** Asocijacija/Zajednica odražava pre svega spor između Beograda i Prištine, a ne između Prištine i kosovskih Srba. Kosovski Srbi imaju mali uticaj na kreiranje politike na Kosovu ili u Srbiji. Uostalom, Briselski sporazum je sklopljen između Beograda i Prištine. Mali broj ljudi sa Kosova i iz Srbije imaju bilo kakvu ideju kako Asocijacija/Zajednica treba da izgleda. Mnogi kažu da niko nije imao jasnu ideju o ovom mehanizmu, čak ni kada su dve strane potpisale Briselski sporazum 2013. godine, jednostavno su se složili upravo radi sklapanja nekog sporazuma. Priština nudi model postojeće Asocijacije kosovskih opština. Ali mnogi pitaju zašto su onda strane morale da pregovaraju u Briselu dve godine ukoliko je model već postojao? Strane su i dalje ukopane na početnim položajima: izvršna ovlašćenja naspram protivljenju trećem nivou upravljanja.
- **Asocijacija/Zajednica kao deo poslednje faze:** Asocijacija/Zajednica najverovatnije neće biti formirana sve dok se ne postigne konačni sporazum između Prištine i Beograda. Nijedna strana nije zainteresovana da ga formira u skladu sa Briselskim sporazumom. Beograd se nada da će dobiti sever kroz sporazum o podeli, te da će na taj način eliminisati potrebu za Asocijacijom/Zajednicom, ili, ako se ne desi podela, onda težiti da se dobije značajna autonomija za sever - Asocijacija/Zajednica plus. Priština se nada da će Asocijacija/Zajednica biti organizacija sa funkcijama koordinacije slična statusu NVO.
- **Koordinaciona uloga ili izvršna ovlašćenja:** Glavna kontroverza sporazuma su ovlašćenja Asocijacije/Zajednice. Priština insistira da Asocijacija/Zajednica ne bi trebala imati ovlašćenja nad opštinama, odnosno da opštine zadržavaju svoja puna ovlašćenja i da Asocijacija/Zajednica ima koordinacionu ulogu. Beograd, s druge strane, insistira da to treba da bude telo sa izvršnim ovlašćenjima.
- **Politički kišobran:** Asocijacija/Zajednica bi sačuvala autonomna prava kosovskih Srba i sprečila eventualnu albansku dominaciju nad pitanjima koja se tiču srpske zajednice. Ona bi trebala da služi kao zaštitni kišobran za srpske interese na Kosovu, i da osigura direktnu vezu između srpske zajednice i Beograda.
- **Neadekvatna poređenja:** Asocijacija/Zajednica se često poredi sa Republikom Srpskom. Ova poređenja su pogrešna. Asocijacija/Zajednica će se formirati u skladu sa kosovskim zakonom. Albanci se plaše, ali strah nije dobar razlog za odlaganje njenog uspostavljanja. Srpska zajednica ne veruje Albancima i zato joj je potrebna institucija koja ima određena ovlašćenja u cilju zaštite njenih kolektivnih interesa, kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita.
- **Ustavne promene:** Ustavne promene su potrebne kako bi Asocijacija/Zajednica dobila izvršna ovlašćenja. Postojeći zakoni ne dozvoljavaju opštinama da prenesu svoja ovlašćenja na druge institucije. Mnogi očekuju da Asocijacija/Zajednica evoluiru u nešto drugo u konačnom sporazumu između Prištine i Beograda, naročito ukoliko sporazum uključuje ustavne promene.
- **Segregacija ili sprečavanje dominacije:** Mnogi Albanci tvrde da Asocijacija/Zajednica odvaja srpsku zajednicu, sprečavajući je da postane deo kosovskog društvenog tkiva. Međutim, kosovski Srbi je pre svega vide kao sredstvo koje bi sprečilo albansku dominaciju pitanja vezanih za srpsku zajednicu.
- **Prava zajednica i Acquis Communautaire (pravna tekovina EU):** Mandat Asocijacije/Zajednice treba da bude u skladu sa Acquis Communautaire i drugim

zakonodavstvom EU kako ne bi došlo do problema u budućoj integraciji Kosova u EU.

Ideja iz Briselskog sporazuma iz 2013. godine o formiranju Asocijacije/Zajednice je bila da se kosovskim Srbima omogući više autonomije u okviru zajednice u zamenu za integraciju većinski srpskog severa u kosovski sistem, čime se pitanje podele sklanja sa pregovaračkog stola. Mnogi su u to vreme smatrali da je to „fer trgovina.“ Međutim, pozicije strana su od tada evoluirale. Pod uticajem političkih kretanja „kod kuće,“ pregovarači Prištine i Beograda nisu bili u stanju da sprovedu ono na šta su se obavezali 2013. godine. Četiri godine kasnije, Asocijacija/Zajednica ne postoji, dok je na severu sprovedena samo površna integracija.

Diskurs o Asocijaciji/Zajednici postao je otrovan čak i pre nego što su započete diskusije o statutu. Neophodno je demistifikovati i depolitizovati debatu, fokusirajući se isključivo na oblast i stepen odgovornosti koju Asocijacija/Zajednica treba da ima. Samo takva suštinska rasprava će pokazati da li Asocijacija/Zajednica zapravo predstavlja pretnju funkcionisanju Kosova ili je naprotiv, u interesu Kosova, jer bi to omogućilo zatvaranje preostalih paralelnih institucija i njihovo integrisanje u kosovski sistem.

Učesnici

Liburn Aliu, poslanik Skupštine Kosova (Pokret Samoopredeljenje)

Milica Andrić, analitičar

Ardian Arifaj, savetnik predsednika Kosova

Belul Beqaj, analitičar

Aida Derguti, poslanica Skupštine Kosova (Socijaldemokratska partija)

Arben Gashi, poslanik Skupštine Kosova (Demokratski savez Kosova)

Bajram Gecaj, savetnik predsednika, Demokratski savez Kosova

Dalibor Jevtić, potpredsednik Vlade Kosova

Miodrag Milićević, izvršni direktor, NVO Aktiv

Besnik Osmani, generalni revizor Kosova

Zenun Pajaziti, poslanik Skupštine Kosova (Demokratska partija Kosova)

Lulzim Peci, izvršni direktor, KIPRED

Nenad Radosavljević, predsednik upravnog odbora, Mreža srpskih TV stanica na Kosovu

Goran Rakić, gradonačelnik Severne Mitrovice; predsednik, Lista Srpska

Xhelal Svecla, poslanik Skupštine Kosova (Pokret Samoopredeljenje)

Armend Zemaj, poslanik Skupštine Kosova (Demokratski savez Kosova)

Burbuqe Brahimi, saradnica na Kosovu, Savet za inkluzivno upravljanje

Shpetim Gashi, potpredsednik, Savet za inkluzivno upravljanje

Jean-Hubert Lebet, ambasador Švajcarske na Kosovu

Alex Roinishvili Grigorev, predsednik, Savet za inkluzivno upravljanje